

Lisäsivu Käsityön työturvallisuusoppaaseen – tekninen työ ja tekstiilityö (Opetushallitus 2004)

Tämän lisäsivun tarkoituksena on antaa Käsityön työturvallisuusoppaan käyttäjille ohjeita ja vinkkejä työturvallisuustietojen jatkuvasta hankkimisesta ja ylläpitämisestä. Työturvallisuustietojen pitäminen ajan tasalla on yksi käsityön – sekä teknisen että tekstiilityön – opetuksen perusteista. Erityisen tärkeänä pidämme sitä, että oppaan käyttäjiä ohjataan perehtymään Työturvallisuuslain (738/2002) sekä sen nojalla annettujen yksityiskohtaisempien säädösten ja määräysten sisältöön ja merkitykseen sekä sitä, että käyttäjiä ohjataan niiden soveltamiseen käsityön opetuksessa ja turvallisessa työskentelyssä.

Työturvallisuuslainsäädännön mukaiset velvoitteet

Vuoden 2003 alussa voimaan tulleen Työturvallisuuslain tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennaltaehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisiä ja henkisiä terveyden haittoja. Laki painottaa aiempaa voimakkaammin kaikinpuolisen terveyden ja turvallisuuden ennaltaehkäisevää turvaamista sekä työolojen jatkuvaa seurantaa, vaarojen tunnistamista ja poistamista sekä työolosuhteiden parantamista. Lakia sovelletaan myös oppilaan ja opiskelijan työhön koulutuksen yhteydessä. Tällä tarkoitetaan laajasti koulutusmuodosta riippumatta erilaista harjoitustyötä, muun muassa käsityön opetusta. Lain säädös velvoittaa työnantajan tai koulutuksen järjestäjää suorittamaan tarvittavat toimenpiteet, joilla voidaan huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan tai koulutuksen järjestäjän on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön sekä työntekijän (myös oppilaan) henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat.

Valtakunnalliset käsityönopetuksen työturvallisuuden koulutuspäivät pidettiin 10.-11.5.2005 Riihimäellä. Laajan asiantuntijajoukon tavoitteena oli tarkastella, mitä työturvallisuuslaki ja muut työturvallisuusmääräykset käytännössä merkitsevät käsityönopetuksessa. Toisena tavoitteena oli pyrkiä vuorovaikutuksen ja keskustelujen avulla lisäämään yhdenmukaisia käsityksiä käsityönopetuksen työturvallisuustoiminnasta. Koulutuspäivien materiaali on parhaillaan työstettävänä, ja se tulee lähiaikoina luettavaksi sähköisessä muodossa mm. Työturvallisuuskeskuksen Internet-sivuille. Käsityönopettajat voivat hyödyntää tilaisuuden aineistoa jokapäiväisessä työssään. Heidän lisäksi aineistossa on tietoa rehtoreille, kuntien hankinnoista vastaaville ja kunnossapidosta huolehtiville, työsuojelupiirien tarkastajille, työsuojelupäälliköille ja -valtuutetuille sekä koneiden ja laitteiden toimittajille. Aineistoa voidaan hyödyntää myös opettajien koulutuksessa.

Työturvallisuuslain (738/2002) 10. §:n mukaan työnantajan (opetuksen järjestäjän) on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvítettävä ja tunnistettava työstä, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät. Jos haitta- ja vaaratekijöitä ei voida poistaa, työnantajan tai opetuksen järjestäjän on arvioitava niiden merkitys

työntekijöiden (oppilaiden) turvallisuudelle ja terveydelle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että myös käsityön opetuksen järjestäjällä tulee olla tehtynä ja hallussaan ajantasaiset tiedot käsityön opetuksen järjestelyihin, työolosuhteisiin, koneisiin, laitteisiin ja työvälineisiin sekä työtiloihin liittyvistä turvallisuus- ja terveysvaaroista sekä niiden riskeistä, eli merkityksestä työntekijöiden (oppilaiden) turvallisuudelle ja terveydelle. Näitä tietoja tulee myös käyttää hyväksi käsityöopetuksen työturvallisuuden kehittämisessä sekä opetukseen liittyvien terveys- ja turvallisuusriskien pienentämisessä.

Sekä teknisen työn että tekstiilityön opetuksen harjoitustöissä on omat ominaispiirteensä ja vaaratekijänsä, jotka tulee mahdollisimman tarkkaan selvittää. Nämä tiedot tulee pitää myös ajan tasalla. Jos työnantajalla ei ole riittävästi asiantuntemusta työn terveys- ja turvallisuusvaarojen selvitykseen ja riskien arviointiin, hänen on käytettävä tähän ulkopuolista asiantuntijaa. Työnantajan on samalla varmistettava, että asiantuntijalla on tähän riittävä pätevyys ja muut edellytykset tehtävän asianmukaiseen suorittamiseen. Työhön ja työoloihin liittyvien vaarojen selvitys ja riskien arviointi on tehtävä kirjallisesti. Selvitys- ja arviointityö on tarkastettava, jos olosuhteet muuttuvat olennaisesti. Se on muutenkin pidettävä ajan tasalla, muun muassa tarkistamalla ja päivittämällä tiedot säännöllisin väliajoin. Ensisijaisena tarkoituksena on korjata selvityksessä todetut puutteet niiden kirjaamisen jälkeen mahdollisimman nopeasti. Tämän arvioinnin jälkeen työnantajan tai koulutuksen järjestäjän on vähennettävä riskitekijöitä ja varmistettava, että riskit eivät ole suuremmat kuin laki ja säännökset sallivat. On myös varmistettava, että työntekijän tai oppilaan turvallisuus ja terveys vaarantuvat mahdollisimman vähän.

Työn vaarojen tunnistukseen ja riskien arviointiin on käytettävissä erilaisia menetelmiä. Yksi esimerkki yleisestä riskien arvioinnin menetelmästä on osoitteesta www.tyosuojaletutietopankki.fi/good_practice/riskienarviointi/ ladattavissa oleva lomakkeisto. Käsityön opetuksen työturvallisuuden koulutuspäivien materiaalissa on esimerkkejä lomakkeista, jotka on tarkoitettu muun muassa teknisen työn opetuksen ja konekohtaisten vaarojen tunnistukseen sekä riskien arviointiin.

Käsityön opetuksen järjestelyt ja opettaja

Teknisen työn opetustiloissa saavat antaa opetusta vain sellaiset opettajat, jotka hallitsevat tämän aineen opettamisen ja työskentelyn käytössä olevilla koneilla ja laitteilla. Kun rehtori valitsee opettajalle sijaista, hänen on varmistettava sijaisehdokkaan ammattitaito. Alaa hallitsematonta sijaista ei saa käyttää opetustehtävässä, vaan oppilasryhmälle on järjestettävä tällöin muuta opetusta. Jos kouluun on tullut uusia teknistä työtä opettavia opettajia, heille on syytä muistuttaa työturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen muiden säädösten velvoitteista. Opettajat on myös perehdytettävä koulun tiloihin, koneisiin ja laitteisiin. Asiantuntijoina voidaan käyttää koulun koneisiin ja laitteisiin perehtyneitä opettajia, kalustonhoitajia tai muita alan asiantuntijoita.

Opettajan on muistettava, että hän ei saa missään tilanteessa jättää oppilasryhmää eikä yksittäistä oppilasta omin päin työskentelemään varsinkaan koneilla tai laitteilla. Jos opettaja joutuu jostain syystä poistumaan luokasta vaikkapa vain hetkeksi, hänen on varmistettava, että kaikki koneet on kytketty pois toiminnasta ja huolehdittava muutenkin kaikin keinoin työturvallisuudesta.

Tiedot perusopetuksessa sallituista ja kielletyistä koneista ja laitteista sekä niiden käytöstä eri luokka-asteilla ovat oppaan sivulla 51. Opettajan on opetuksen aikana varmistettava, että oppilaalla on riittävä

valmius kulloinkin opetuksessa käytettävien työkalujen, laitteiden ja koneiden käyttöön. Osa koneista ja laitteista on sellaisia, joita saa opetuksen yhteydessä käyttää vain opettajan välittömässä valvonnassa. Opettajan on oltava oppilaan välittömässä läheisyydessä silloin kun oppilas käyttää esim. pyörösahaa, oikohöylää, käsijyrsintä, kaarisaksia tai kulmahiomakonetta, tai opettajan on harkintansa mukaan suoritettava tarvittaessa itse varsinainen työstövaihe kyseisillä koneilla.

Käsityön työturvallisuusoppaan 3:nnessä, uudistetussa painoksessa sivulla 52 (Kaikkia koneita koskevat yhteiset ohjeet) kohdassa 3 mainittu viimeinen lause "Jarrullisten koneiden pysähtymisaika on enintään 5 sekuntia" kumotaan. Asiaan liittyy seuraava lisävelvoite: Mikäli opetuksessa käytetään vanhoja, ennen vuotta 1995 käyttöön otettuja työkoneita, tulee viipymättä tehdä näiden koneiden, erityisesti pysäytyslaitteiden, turvallisuusriskien arviointi, ja on ryhdyttävä välittömiin toimiin riskien poistamiseksi. Viime kädessä koneet on poistettava käytöstä ja tarvittaessa on hankittava ja otettava käyttöön nykyisten määräysten (VnP 1413/1994 täydennyksineen) mukaiset työkoneet. Vastaavanlainen turvallisuusriskien arviointi tarvittavine jatkotoimenpiteineen on tällöin myös tehtävä.

Käsityötunneilla oppilaat toimivat erilaisissa ryhmissä, jolloin toisten oppilaiden huomioon ottaminen on erityisen tärkeää. Hyvän oppimisilmapiirin edellytyksenä on myönteinen asenne oppiaineeseen sekä siihen liittyvään työturvallisuuteen. Kaikista näkökulmista tarkasteltuna koululla on huomattava merkitys siihen, millaisiksi oppilaiden työturvallisuus- ja terveysasenteet kehittyvät myöhempää elämää varten.

24. maaliskuuta 2006

Opetushallitus

Reino Tapaninen

Käsityön työturvallisuusopas -työryhmä

Sirkka Aadeli, Ritva Aalto, Harry Myllymäki, Jouko Pekkarinen, Markku Poutala,
Antti Rinta-Rahko, Timo Suurnäkki